

N:o 32.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Mars 1881, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion dels om ordnande af kommunalrepresentation för härad eller tingslag, dels ock om kronouppbördsmans redovisning för de inom härad eller tingslag utdebiterade medel och revision af sådan redovisning.

Lag-Utskottet afgifver härmed, på grund af erhållen remiss, utlåtande öfver en inom Andra Kammaren af Herr *Ola Andersson* väckt motion, N:o 110, angående dels ordnande af kommunalrepresentation för härad eller tingslag, dels ock redovisning af kronouppbördsman för de inom härad eller tingslag utdebiterade medel och revision af sådan redovisning.

Motionären erinrar, hurusom å landsbygden förefunnes emellan den vanliga sockenkommunen och landstingsområdet ett tredje slag af kommun, häradet (tingslaget), inom hvilket åtskilliga både kontanta utgifter och allmänna besvär utgjordes, af hvilka de senare aldrig till något bestämdt värde taxerades, eftersom de utginge in natura, och de förra måhända i de flesta delar af landet på ett ofullständigt sätt redovisades.

Då dessa utgifter och besvär, åtminstone i en del orter, aldrig kunde komma att fördelas på de särskilda sockenkommunerna utan fortfarande borde bibehållas på ett större gemensamhetsområde, hvilket mera jemnade större bördor, så komme väl häradet (tingslaget) att alltid bestå såsom i vissa hänseenden en sådan större kommunal enhet.

Ur de nuvarande förhållandena i förevarande afseende framskymtade på flera håll en tillstymmelse till kommunalväsen, dock utan något lagstadgande, men önskvärdt vore, att någon ledning gäfves för att kunna, åtminstone der man så ville, införa reda och ordning samt redovisning, och dymedelst bana väg för en fullständigare ordning och likhet utan att dermed betaga menigheterna den frihet i detta fall, som alltid verkade lifvande. Motionären föreslår med anledning häraf:

“att Riksdagen beslutar anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, hvarigenom ett ordnadt kommunalväsen, så med afseende på beslut som uppbörd och redovisning inom häradet eller tingslaget, må kunna åstadkommas; samt

att Kongl. Maj:t täcktes, så fort ske kan, utfärda föreskrifter med afseende på redovisning och revision, der kronans uppbördsmän ombesörja uppbörden af brobyggnads-, tings- och fånghus- samt snöskottnings- med flera medel i häradet eller tingslaget.“

Som bekant var införandet af särskild kommunalrepresentation för härad eller tingslag ifrågasatt inom den komité, som afgaf förslag till nu gällande kommunallagar, likasom ock under ärendets behandling hos Rikets Ständer, ehuru på båda ställena utan framgång.

Äfven sedermera hafva inom Riksdagen röster höjts för en sådan anordning. Vid 1870 års riksdag framlade Utskottet, med anledning af uti ämnet väckta motioner, ett utförligt förslag till “författning angående häradshövdingar”, hvilket emellertid blef af båda Kamrarna afslaget, af Första Kammaren med 71 röster mot 20, hvilka voro för återremiss, och af Andra Kammaren utan votering. Vid 1874 års riksdag återupptogs frågan uti en afgifven motion med påyrkande af “en författning, hvarigenom stadgas, att, der härad vill åt fullmäktige öfverlemna att inför häradsrätt handlägga och besluta om häradets gemensamma angelägenheter, sådant skall vara tillätet, och att ett sådant beslut skall gälla för en tid af fem år.” Motionen afstyrktes af Utskottet, och utlåtandet, som af Första Kammaren återförvisades med 35 röster mot 33, hvilka afgäfvos för bifall, blef af Andra Kammaren utan

votering godkänt. Saken synes följaktligen icke inom representationen ega några större sympatier.

Nu begäres visserligen ej mera än aflåtande af en underdånig skrifvelse i ämnet, men i alla händelser synes det Utskottet, som, innan någon dylik bör aflåtas, Riksdagen borde hafva enats om några hufvudgrunder, på hvilka ärendets ordnande önskades bygd, men några sådana grunder äro icke ens antydda af motionären.

För sin del anser emellertid Utskottet särskild kommunalrepresentation för häradet (tingslaget) fortfarande obehöflig, ja till och med skadlig.

Obehöflig synes saken, om man närmare betraktar de administrativa och ekonomiska åligganden, till hvilka härad är förbundet.

De viktigaste af *de häradena ålagda besvär* torde vara: dels byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse (B. B. 26. 4) samt af gästgivaregård (B. B. 28. 2.) — hvilket senare stadgandes tillämpning dock enligt § 60 i Kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 Maj 1878 tills vidare hvilat — dels ock anläggande af lands- och häradsvägar, der sådana finnas erforderliga, och deras underhåll sommar- och vintertiden, med ty åtföljande skyldighet att bygga och underhålla broar, upprätta och underhålla milstenar och visare samt verkställa snöplogning (B. B. 25.)

Till ärenden, som i öfrigt höra till häradsmenighets handläggning och utförande torde kunna räknas: vården och tillsynen öfver häradsskogsallmänningar och hushållningen med dem, begagnande af allmänningsfisken, anstalter för rofdjurs dödande, öfverenskommelse rörande snöploglag, användningen af häradets saköresmedel, lönande af häradstjenare samt understundom föreningar om brandstods utgörande.

Till hjälp vid sina ekonomiska angelägenheter ombesörjande hafva häraderna att använda vissa *inkomster*, hufvudsakligen bestående af häradssallmänningsarnes afkastning, af väg-, bro- och färjpenningar i vissa fall samt af ersättning för mistade andelar i böter.

Beträffande dessa häradernas administrativa och ekonomiska åligganden bör det ej undgå uppmärksamheten, att *besvären* äro grundade på allmän lag och häraderna förpligtade att dem fullgöra till det mått och i den ordning, som uti lagen bestämmes. I fråga om dessa synes följaktligen en häradrepresentation vara obehöflig. Hvad angår häradernas öfriga angelägenheter, så skall för häradssallmänningsarne enligt förordningen den 29 Juni 1866 särskild allmänningsstyrelse utses, och för dem af återstående angelägenheter, hvilka fordra mera oafbruten tillsyn, torde, såsom ock vanligen är förhållandet, ombesörjandet lämpligast ske af särskilda styrelser eller för ändamålet utsedde komiterade. De

beslut eller yttranden af häradsborna, som i öfrigt kunna erfordras, äro merendels af tillfällig natur och synas hädanefter som hittills kunna med minsta omgång och olägenhet fattas eller gifvas inför häradsrätten eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande medelst särskildt för hvarje tillfälle valde sockneombud, hvilka hafva närmare kändedom om det ärende, de skola behandla, och af sina komittenter kunna erhålla efter förhållandena lämpade instruktioner.

Införandet af en särskild häradsrepresentation skulle dessutom i flera afseenden kunna verka skadligt.

Många om icke de flesta af de ärenden, som skulle af denna representation handläggas, äro af den beskaffenhet, att de endast röra egare eller innehafvare af i mantal satt jord; och att en representation, utsedd jemväl af andra, än sådane egare eller innehafvare, skulle besluta om kostnader, som drabbade desse allena, samt sköta angelägenheter, som ensamt rörde dem, kan icke tillstyrkas. Flere af de ofvan såsom ofta för häradet gemensamma uppräknade bestyr röra ock på flera orter endast delar af häradet (tingslaget) eller andra af härads- eller tingslagsindelningen oberoende samfälligheter. Så är till exempel ofta fallet med indelning till brunderhåll, snöploglag o. s. v. I så fall kunde det icke vara lämpligt, att beträffande dessa, häradets (tingslagets) representation i sin helhet skulle besluta.

Slutligen skulle den skadliga följd kunna uppstå af en särskild häradsrepresentation, att dels denna lätteligen kunde råka i flerehanda svårlösta kollisioner med vederbörande landsting, dels ock blotta tillvaron af en sådan kunde förlamande inverka å landstingets omsorger för landstingsområdets olika delar, enär dessa hvar för sig ju egde sina egna målsmän med fristående beslutanderätt.

På dessa grunder finner Utskottet sig icke kunna tillstyrka motionärens förslag i denna del, utan hemställer,

- 1) att Herr Ola Anderssons förevarande motion, i hvad den angår frågan om åstadkommande af särskild kommunalrepresentation för härad eller tingslag, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd.

Hvad deremot beträffar senare delen af motionärens förslag, eller frågan ensamt om föreskrifter angående redovisning och revision med afseende å vissa inom härad eller tingslag utdebiterade medel, finner Utskottet motionen i denna del förtjent af hufvudsakligt bifall.

I underdånig skrifvelse den 17 Maj 1874 har ock Riksdagen redan erinrat, att allt fortfarande kontroll sagnades å den uppbörd, som krono-

fogdarne, hvar inom sitt fögderi, ombesörjde medelst utdebitering och uttagande af åtskilliga inom häradena utgående afgifter, såsom bidrag till hyra för tingshus, till broars byggande och underhållande, till vägförbättringar, till bestridande af snöplogningskostnader, o. s. v., samt i följd häraf anhållit om utfärdande af närmare angifna föreskrifter om redovisning och revision beträffande dylika medel. Denna Riksdagens skrifvelse blef, jemte infordrade yttranden från Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande, öfverlemnad till den komité, som den 22 Februari 1873 blifvit nedsatt för afgifvande af betänkande och förslag i afseende å slutlig lönereglering för landsstaten. Uti den 13 Oktober 1875 afgifvet betänkande, hvilket förordade väsentliga förändringar i hela landsstatens organisation äfvensom i kronouppbördsverket, blef Riksdagens förut omförmälda förslag i allt hufvudsakligt afstyrkt af komiterade, som föreslogo, att statens uppbördsmän borde för framtiden befrias från all befattning med debiterande och redovisning af kommunernas medel, och således äfven af häradsmedlen, bland hvilka snöplogningsafgiften af komiterade ansåges vara den enda, som kronofogdarne vore *lagligen skyldige* att uppbära. Emellertid föranledde komiterades afgifna förslag i dess hufvudsakliga delar icke till någon å detsamma grundad åtgärd, och i följd deraf torde ock Riksdagens ofvan omförmälda skrifvelse hafva kommit att utan vidare pröfning anses såsom i sammanhang med komiterades betänkande afgjord.

Då Utskottet emellertid fortfarande anser nödig kontroll i förevarande hänseende lämpligen kunna tillvägabringas hufvudsakligen på det sätt, som angifves uti nämnda skrifvelse, får Utskottet, med föranledande af senare delen utaf Herr Ola Anderssons motion, vördsamt hemställa,

2) att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i nåder förordna, att kronobetjent, som uppbörd af ifrågasvarande beskaffenhet besörjer, skall å första rättegångsdagen af höstetinget hvarje år, eller i de orter, der hösteting icke hållas, å annan af Kongl. Maj:t bestämd lämplig tid, till häradsrätten ingifva redogörelse för de af dem inom häradet eller tingslaget för dess gemensamma behof utdebiterade och uttagna medel, för hvilka handlingars granskning häradsrätten då utser tre revisorer, samt att revisionsbe-

rättelsen, jemte handlingarne, bör i allmänhet inom årets slut, men i de orter, der hösteting icke hållas, å annan af Kongl. Maj:t bestämd lämplig tid, genom revisorernes försorg aflemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för kungörande i hufvudsakliga delar af revisionsberättelsens innehåll, äfvensom för vidtagande af de åtgärder i öfrigt, hvartill berättelsen möjligen kan gifva anledning.

Stockholm den 15 Mars 1881.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservation:

af Herr *Anders Persson*, med hvilken Herr *Smedberg* instämt: »Emot Utskottets beslut att afstyrka bifall till motionärens förslag i förra delen får jag härmed anmäla min reservation.

Det vill synas mig som motionären anført ganska goda skäl för sitt förslag. Att utjemna skiljaktigheter mellan stad och landsbygd, i afseende å kommunala angelägenheter och deras förhållande till staten, synes mig vara ett godt och eftersträfvansvärdt mål, och för vinnande af detta mål är obestriddigen statistiken nödvändig. — Som det nu är bestäldt äro de sifferuppgifter, som lemnas i afseende å landtkommunernas finansiella förhållanden, jemförda med städernas, mycket ofullständiga. För att nu icke tala om en del af de allmänna besvär som utgöras in natura, förefinnes en del utgifter som utgå för landsbygden, hvilka äro af beskaffenhet att icke vara synliga i statistiken, medan de utgifter som af städernas befolkning erläggas kunna till verkliga siffertalet uppgifvas, beroende denna olikhet derpå att på landsbygden finnes ett slags kommun, emellan den vanliga sockenkommunen och landstings-

området, som benämnes härad eller tingslag, och inom hvilken åtskilliga ärenden torde fortfarande komma att betraktas som gemensamhetsbestyr för detta större kommunområde. — Såväl härutinnan som angående sättet för beslutens fattande, med hänsyn till de der hafva att skyldigheterna utgöra, saknas oftast nödiga föreskrifter, och ensamt den omständigheten att gällande bestämmelser innehålla att kommunerna skola endast inför vederbörande myndigheter *höras* i sådana ärenden, hvilka på deras bekostnad skola utföras, torde berättiga till förändring. — Äfven om man icke vill gå så långt, att man vill besluta inrättandet af en fullständig häradsrepresentation, emot hvilken anordning måhända giltiga skäl kunna anföras, och hvilken icke heller af motionären påyrkats, synes det mig dock som framställningen om anhållan att Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, hvarigenom ett ordnad kommunalväsen så med afseende på beslut som uppbörd och redovisning inom häradet eller tingslaget må åstadkommas, bort af Utskottet förordas.»
